

Артеменко Н.Г.

Одеський національний університет імені ІІ Мечникова

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

За рівнем функціонування фінансових інститутів соціального захисту Україна стоїть на шляху їх формування, що пов'язано з продовженням трансформації та формування ринкових відносин. Неузгодженість та невідповідність розвитку таких інститутів впливає на рівень фінансового забезпечення соціального захисту. Під фінансовими інститутами соціального захисту в організаційній формі розуміємо державні фонди соціального страхування, приватні фонди соціального страхування, мікро-страхування, інститут грошових виплат та допомоги.

В цьому докладі розглядаються питання вибору методів діагностики до дослідження фінансових інститутів соціального захисту на предмет виявлення окремих «вузьких місць» в їх функціонуванні пов'язаних з впливом інституційної складової на фінансові показники діяльності.

Для здійснення фінансової діагностики доцільно використати синергетичний підхід який допоможе з'ясувати склад, стан всієї сукупності досліджуваних інститутів.

Згідно з теорією синергетичної економіки в наслідок дії зовнішніх та внутрішніх сил економічна система в процесі еволюції долає існуючі віхи змін зовнішніх параметрів то відбуваються зміни всередині [1, 304]. Для трансформаційних економік характерні незадовільні результати та низька ефективність функціонування її елементів. Розвиток системи та перехід її до нового етапу розвитку відбувається після проходження критичних ситуацій. Але такому переходу передують довгий період визрівання визначених факторів. Отже якщо суспільство готово до переходу на другі стосунки, то зміни не відбудуться. Причому чим значні зміни параметрів тим більшими відбуваються зміни в самій системі [1, 308-309].

Ще до розвалу СРСР всередині країни зріли елементи ринкових відносин, які підтримувались в ході намагань перебудувати економічний уклад. Але існуюча на той час економічна криза, загальна незадоволеність існуючим укладом, пануючі думки про «механізм ринку» в якості панацеї від всіх проблем? підштовхнули швидке перетворення суспільних відносин. Що підтверджує синергетичний підхід до визначення економічного стану на основі взаємодії економічних і соціальних факторів. Таким чином лише вірних управлінських дій для керування економікою виявляється замало [1,309].

Проф. Кузнецов Б.Л. в рамках інституційно-синергетичного підходу вказує на необхідність формування інститутів розвитку на всіх територіальних рівнях для забезпечення економічного розвитку [2,2].

Пропонуємо в процесі фінансової діагностики фінансових інститутів соціального захисту розділити методи, які будуть використані в дослідженні на 2 групи: 1) показники згідно інституційно-синергетичного підходу; 2) фінансові показники. Висновок по таких групах показників дасть змогу сформулювати підсумок на перехресті економічних (фінансових) та соціальних складових, що дозволить ефективно визначити стан фінансових інститутів соціального захисту, фактори які впливають на розвиток або гальмують їх розвиток. Об'єктом фінансової діагностики вбачаємо систему фінансового забезпечення соціального захисту через фінансові інститути соціального захисту. Предметом діагностики є стан фінансових інститутів соціального захисту. Метою фінансової діагностики вважаємо оцінити ефективність фінансового забезпечення, виявити фактори, які негативно впливають на дію фінансових інститутів, залучення та використання ними фінансових ресурсів, що перешкоджає нормальному розвитку інститутів, формулювання пропозицій щодо покращення їх дії. Для дослідження будемо розглядати весь об'єкт дослідження в еволюційному розвитку, виявляти фактори котрі на нього впливають.

В рамках інституційного підходу вважаємо доцільно проводити діагностику інститутів за такими напрямками:

1. Пануючі уявлення людей на основі яких будуються інститути;
2. Мета, функції існування інститутів;
3. Заінтересовані особи (стейкхолдери) та їх ролі в створенні та існуванні інститутів;
4. Фінансові інструменти за допомогою яких інститути реалізують свої функції;
5. Досягненні результати фінансових інститутів соціального захисту населення.

Фінансовий інститут містить ідею та інструменти, за допомогою яких вона втілюється в життя. Частково окреслимо стейкхолдерів та їх інтереси. В процесі дослідження зачепимо регулятивну систему інститутів з точки зору поведінки окремих осіб, форм примусу до визначеної поведінки. Та в якості культурно-когнитивної системи використаємо пануючу систему цінностей.

В будь якій державі багато явищ обумовлюються існуючими поглядами на їх місце, роль, функції в цьому суспільстві на конкретному етапі часу. І саме вони формують стійкі «конструкції людських взаємовідносин», які формують наявні інститути, тому їх необхідно визначити. Окрім цього за синергетичною теорією саме вони є тими факторами які передують та формують основу для швидкого переходу суспільства до іншої віхи розвитку. Мета та функції інститутів будуть містити ті неформальні норми та правила, на основі яких і виростають інститути. За класифікацією О. Уільямсона це перший рівень. Отже ми виокремимо, які базові що найважче піддаються змінам та вплинули на формування фінансового забезпечення соціального захисту. Розглянемо стейкхолдерів, для того що мати уявлення про існуючу сукупність інтересів та мотивів при реалізації соціального захисту та його фінансуванні. Регулятивна та культурно-когнитивна системи допоможуть нам визначитись з інструментами та завданнями які відносяться до функціонування досліджуваних інститутів. Ці елементи охоплюють з другого по четвертий рівень за класифікацією О. Уільямсона, тобто деякі з них змінюються за сто років, а для деяких

достатньо і одного року. Спробуємо також оціни ступінь досягнення мети існуючими інститутами, та взагалі поставимо питання про вимірювання таких результатів.

Серед фінансових показників можемо виділити показники, які характеризують склад, динаміку видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення в зведеному, державному, місцевих бюджетів в абсолютному, відносному значенні. Також необхідно проаналізувати склад та динаміку державних фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування. Окрім цього необхідно оцінити роботу недержавних фондів соціального страхування в державі та на місцевому рівні.

Після змістовного аналізу інституціонально-синергетичного та фінансового стану можна зробити загальний висновок «діагноз» про стан всієї системи фінансового забезпечення, виділити «інститути розвитку» які необхідно в першу чергу розвивати та сформулювати напрями удосконалення всієї системи взагалі.

Література:

1. Занг В. Б. Синергетическая экономика. Время и перемены в нелинейной экономической теории : Пер. с англ. / Занг В. Б. - М.: Мир, 1999. -335с.
2. Кузнецов Б.Л. Институционально-синергетический подход к исследованию развития социально-экономических систем [Электронный ресурс] / Кузнецов Б.Л. / Режим доступа: <http://spkurdyunov.narod.ru/kuznetsov50.htm>